

8. Штакельберг Є. Г. Использование генофонда амереканских пород свиней в системе промышленного скрещивания / Использование генофонда с.-г. животных. – Л., Колос, 1984. – С. 162-167.
9. Коновалов І.В. Адаптаційні якості свиней породи ланрас в умовах промислової технології / І.В. Коновалов // Вісник аграрної науки Причорномор'я. – Миколаїв: МДАУ, 2011. – Вип.3 (60). – С. 156-159.

УДК 636.4 033:636. 4. 082

ГЕНОФОНД М'ЯСНИХ ПОРІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ В СВИНАРСТВІ

*Пелих В.Г. - д. с.-г. н., професор,
член-кореспондент НААНУ,
Чернишов І. В. – к. с.-г. н., доцент,
Левченко М.В. – аспірант, Херсонський ДАУ*

Постановка проблеми. В умовах інтенсивного виробництва свинини одним із головних факторів, який обумовлює ефективність галузі, є генетичний потенціал порід свиней та ступінь його реалізації. Породи свиней як селекційні надбання при правильному їх поєднанні забезпечуються отриманням високопродуктивних тварин. Кожна порода має свої відмінності, особливості, свій ареал розповсюдження та своє місце у системі розведення. Подальша робота з удосконалення існуючих порід України можлива як шляхом інтенсифікації, так і шляхом використання високоякісного зарубіжного поголів'я [1, 2, 11, 14].

Породи свиней, як продукт людської праці, достатньо великі і тривало існуючі динамічні системи, які перебувають у постійному самооновленні. Еволюція порід свиней залежить від соціального замовлення. Потреба розширює ареал і збільшує поголів'я кращих порід. Для них створюються більш сприятливі умови утримання і годівлі і розробляються нові оптимальні технології виробництва свинини [6, 11].

Стан вивчення проблеми. Більшість порід, які розводять в Україні, створені шляхом комбінування різних генотипів та шляхом збагачення і поліпшення генотипів місцевих порід, які добре пристосовані до зональних умов годівлі й утримання [4, 6, 9].

Свині м'ясних порід характеризуються видовженим тулубом, розтягнутим в основному за рахунок середньої частини. Довжина тулуба у них значно перевищує обхват за лопатками. Холка, спина і крижі неширокі, ребра некруті. Окороки полегшені й короткі. Голова і ганаші легкі. Кінцівки досить високі. При відгодівлі до живої маси 100-120 кг від них одержують значно більше м'яса, ніж сала [3, 10, 15].

Українська м'ясна порода з трьома внутрішньопородними заводськими типами затверджена наказом МСГіП № 367 від 31.12.1993 року як нове селекційне досягнення, що за продуктивними якостями не поступається світовим аналогам [9].

Автори породи: Б. В. Баньковський (науковий керівник і відповідальний виконавець роботи), В. О. Медведєв, І. В. Соловійов, А. Ф. Ткачов, С. В. Акімов, Р. М. Жиркова, І. Б. Баньковська та інші.

Нині до складу української м'ясної породи входять три апробовані внутрішньопородні заводські типи (центрального, харківського і асканійського) та створений дніпропетровський тип селекції ДСГІ.

Свині асканійського типу білої масті великорослі, мають довгий тулуб, округлі, виповнені окости, глибокі груди, легку голову, злегка звислі вуха, міцну конституцію та високі показники розвитку і продуктивності.

Генеалогічна структура асканійського типу свиней української м'ясної породи представлена 5 лініями (Цикорій, Ціаніт, Цимус, Цоколь і Цикл) і 15 родинами (Цинга, Цитадель, Цикада, Цаффа, Цепочка, Цлемр, Ціаніта, Цитата, Ціль, Цидра, Царапинка, Цінна, Цикля, Цифра, Цензура) [9].

Основний ареал асканійського м'ясного типу - племзаводи та племрепродуктори Херсонської, Миколаївської, Вінницької областей та АР Крим [4].

Полтавська м'ясна затверджена наказом Мінсільгосппроду України 8 вересня 1993 р. №254. Свиней м'ясної породи розводять у чотирьох племзаводах, понад тридцять репродукторах спецгоспів і використовують у системах гібридизації в усіх областях України. [2, 3].

Авторами породи є вчені і зоотехніки-селекціонери: Б. В. Баньковський (науковий керівник і основний виконавець роботи), Н. М. Серєда, Л. Г. Перетятко, В. П. Рибалко, І. Б. Баньковська, І. С. Івашук, З. Л. Шестакова, Г. А. Шуст, П. П. Остапчук та ін.

Свиней полтавської породи використовують в умовах виробництва як у материнській, так і в батьківській формах. Продуктивність основних свиноматок у відповідних виробничих умовах забезпечується на рівні першого класу і еліта [1].

Свині білої масті добре розвинені, довгі, мають широкий і глибокий тулуб, пряму спину, масивні окости, пристосовані до кліматичних і кормових умов, стресостійкі, конкурентоздатні на світовому ринку [2].

Генеалогічна структура породи - 8 заводських ліній і 12 родин. Лінії: Азбеста, Ефекта, Костра, Мустанга, Муфлона, Супутника, Прибоя і Муската. Родини: Бистрої, Ворскли, Говтви, Дорзи, Лонги, Пальми, Росинки, Балясної, Лігустрі, Дубрави, Надьї, Поляни. Найчисленніші лінії Прибоя (23,3%), Азбеста (19,0 %) та Муската (16,77 %) і родини Росинки (28,2 %), Бистрої (21,1 %) і Дорзи (11,6 %).

Лінії і родини створювалися і вдосконалювалися на основі виявлення кращих тварин із закріпленням бажаних ознак у нащадків з урахуванням їх родинних зв'язків [9, 12].

Найбільш широко використовуються свині полтавської м'ясної породи у Полтавській, Луганській, Одеській, Сумській та Чернівецькій областях. Лише на племпідприємствах і пунктах штучного осіменіння для гібридизації на товарних фермах і в спецгоспах є 460 кнурів-плідників [4].

Свині породи ландрас - одна із найбільш розповсюджених порід у світі. В Україні майже за 40-річний період цілеспрямованої селекційно-племінної роботи під керівництвом професора В. О. Медведєва створено новий український заводський тип у породі ландрас УЛН-1 [5].

Авторами типу є 18 науковців і практиків, зокрема доктор сільськогосподарських наук В. С. Топіха, науковець Я. Я. Яцун, директор племгоспу В. М. Горбачов, селекціонер О. П. Слободняк. Новий заводський тип створено методом поєднання генотипів канадської та англійської селекції з наступним розведенням свиней бажаного типу «в собі». Провідні селекційні ознаки - м'якість та енергія росту [5, 9, 12].

Особливістю екстер'єру є наявність довгого веретеноподібного тулуба, розтягнутого в середній частині. Довжина тулуба на 15 - 20 і більше сантиметрів перевищує обхват грудей за лопатками. Спина і попереки прямі, неширокі, окости добре виповнені. Ноги невисокі, прямо поставлені з міцними бабками. Голова невелика. Вуха великі, звисаючі. Шия довга, м'ясиста. Масть біла, шкіра рожева. Щетина біла, блискуча, рідка. Лопатки косо поставлені. Груди широкі, глибокі з округлими ребрами [13].

Генеалогічна структура нового українського заводського типу складає 19 ліній і 21 родини. Провідними є 9 ліній (Лист, Елегант - 18 %, Нор, Луч - 8 %, Бард, Кур'єр - 7 %, Ерго, Бром, Дейль - 4 %) і 11 родин (Берта - 17 %, Драгона - 10 %, Мрія - 8 %, Дага, Бламстина, Асканія - 7 %, Міра, Лазурная - 6%, Липа, Корина - 5 %, Єва - 3 %).

Порода широко застосовується у міжпородному схрещуванні та гібридизації як батьківська [10].

Свині породи дюрок мають червоний колір шкіри, широку і глибоку груднину, з крутим згибом ребер, злегка аркоподібну спину, міцний попереки. Тулуб компактний, глибокий, окороки добре виповнені, ноги високі й міцні, з вираженою торцевою (прямою) постановою. Голова широка, з легким вигином профілю в лицевій частині. Вуха середньої величини, злегка звислі. Свині характеризуються спокійним норовом [15, 16].

Нині свиней породи дюрок української селекції понад 5 тис. голів. Сучасна генеалогічна структура нового типу свиней породи дюрок складається із 11 ліній. Кращою виявилась лінія Далекого, що створена на основі генотипів американської та чеської селекції.

Відтворювальні якості добрі. Кнури використовуються як при ручному парванні маток, так і штучному їх осіменінні [16].

Червоно-поясна спеціалізована лінія затверджена наказом Мінсільгосппроду України від 15 березня 1994 р. № 77. Розводять свиней цієї популяції в 16 господарствах Черкаської, Миколаївської, Одеської, Тернопільської, Чернівецької, Хмельницької областей, Автономної Республіки Крим. Загальна чисельність їх у селекційних стадах перевищує 5 тис. голів [4, 5, 9].

Авторами нового генотипу є науковці і зоотехніки селекціонери: В. П. Рибалко (науковий керівник і основний виконавець), Б. В. Баньковський, І. О. Самохвал, Н. М. Гаврилюк, та ін.

Створена спеціалізована складна відтворювальна схрещування свиней полтавського м'ясного типу, а також порід великої білої, ландрас, гемпшир і дюрок. Вибором таких вихідних форм планувалось об'єднати в генетичній структурі тварин створюваної лінії найважливіші господарсько-корисні ознаки: високу відтворювальну здатність, інтенсивність росту, ефективне використання корму та підвищену м'ясність. Весь селекційний процес здійснювався в три етапи з конкретними строками й обсягами робіт. Свині спеціалізо-

ваної лінії порівняно великі, пропорційно складені, з добре розвинутими м'ясними формами, легкою головою, з невеликими горизонтально поставленими вухами, довгим, широким та глибоким тулубом на міцних кінцівках. Масть тварин червона з нешироким білим поясом з боку лопаток. Свині міцної конституції і невибагливі до умов годівлі й утримання [3, 9, 12, 4, 7, 14,].

Використання кнурів нової спеціалізації поєднано з матками різних порід сприяє підвищенню продуктивності.

Свиной уельської породи завезли з Англії у 1964—1968 рр. На основі невеликої групи свиней (40 кнурів та 30 свиноматок) методами чистопородної селекції створена популяція уельської породи загальною кількістю понад 12 тис. голів, які розводяться в господарствах Житомирської, Кіровоградської, Київської, Луганської, Сумської, Харківської та Чернігівської областей. Над удосконаленням породи працюють А. Ф. Ткачов, А. І. Хватов, В. Є. Мазур. Свині цієї породи мають міцну конституцію, довгий, але достатньо компактний тулуб, злегка ввігнута або рівна з великими вухами голова, міцні кінцівки. Щетина блискуча, біла. За генеалогічною структурою кнури належать до восьми ліній (Уейтера, Уотчмана, Веллінгтона, Леда, Рекса, Теда, Петера та Імперіала), а свиноматки — до семи родин (Лайк Герл, Лайк Мейд, Імпозін, Емми, Куїні, Саллі, Емпрісс). Кращими є лінії кнурів Рекса, Леда, Теда та Веллінгтона, родини свиноматок — Лайк Герл, Лайк Мейд та Куїні. Уельси мають ніжне м'ясо, воно не так інтенсивно забарвлене, з трохи меншою вологоутримуючою здатністю [5, 10, 12, 13].

Добрі результати одержано при використанні уельської породи як материнської основи для схрещування з кнурами великої білої, миргородської, ландрас, дюрок, української м'ясної та інших порід.

Висновки та пропозиції. Свині м'ясних генотипів, на відміну від м'ясо-сальних і сальних порід, мають підвищений рівень білкового обміну та інтенсивніше нарощування м'язової тканини в постембріональний період. У зв'язку з цим м'ясні генотипи значно вимогливіші до повноцінної годівлі, насамперед до рівня та якості протеїнового живлення. Саме тому, вирощуючи конституційно міцних, високопродуктивних племінних тварин, треба враховувати ці породні особливості [6, 8, 14].

Ефективне функціонування галузі свинарства передбачає вирощування молодняка в племінних заводах і репродукторах та використання його в товарних господарствах. У зв'язку з постійно зростаючим попитом переробників і населення на м'ясу свинину вміст м'яса у туші свиней є основним комерційним показником, що визначає вартість продукції і його якість. У м'ясному балансі України свинина займає друге місце після яловичини (близько 34 %), а у світовому виробництві м'яса частка її становить майже 40 % [18, 20]. Слід зазначити, що на утворення кілограма м'язової тканини потрібно в 2,5 рази менше кормів, ніж на жирову тканину, тому пріоритетного значення набуває селекція свиней м'ясних генотипів.

Перспектива подальших досліджень. Ефективність селекції свиней м'ясних генотипів у господарствах з різними формами власності значною мірою залежить від організації та стану племінного обліку, який передбачає мічення, зважування та занесення тварин у відповідні форми обліку.

Форми призначені для обліку первинної інформації, яка в подальшому повинна заноситись в автоматизовану базу даних, де накопичується вся інформація про тварин, яких використовують для ведення селекційно-плеємінної роботи [18].

На основі матеріалів первинного обліку здійснюють плеємінну та продуктивну оцінку тварин згідно з новою «Інструкцією з бонітування свиней» [17].

Подальша селекційно-плеємінна робота з м'ясними породами свиней повинна бути спрямована на збереження генофонду порід, організацію нових плеємінних стад, підвищення продуктивних якостей тварин, розширення генеалогічної структури проведення регулярної оцінки молодняку за власною продуктивністю кнурів і свиноматок за якістю нащадків та поєднано з тваринами інших генотипів [8].

Для інтенсивнішого розведення тварин м'ясних порід треба активізувати їх рекламу: постійно давати експозиційні огляди свиней провідних господарств на республіканських і обласних виставках, частіше видавати буклети та публікувати статті у фахових і популярних журналах та стимулювати інтернет маркетинг.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Баньковская И.Б. Мясная продуктивность и качество мяса свиней новых специализированных генотипов. - М., 1995. - 142с
2. Баньковский Б. Рационально использовать свиней новых мясных пород / Б. Баньковский, И. Баньковская // Свиноводство. – 1998. – №1. – С.7 – 9.
3. Використання свиней різних генотипів в товарному свинарстві України / В. І. Герасимов, Д. І. Барановський, А. М. Хохлов [та ін.] // Таврійський науковий вісник – 2008. – Вип. 52/2 – С. 128 – 130.
4. Гнатюк С М'ясні генотипи свиней в Україні / С. Гнатюк, С. Іванов // Тваринництво України. – 2008. – № 2. – С. 2 –4.
5. Зельдин В. Зарубежные генотипы в отечественном воспроизводстве свиней / В. Зельдин // Тваринництво України. – 2008. – № 7. – С. 17 – 20.
6. Коваленко В. П. Перспективы свиноводства / В. П. Коваленко, В. М. Рябко, В. Г. Пельх. – Херсон: Айлант, 2000. – 84с.
7. Лісний В. А. Відтворювальні якості свиноматок провідних родин та ліній червонобілопоясої популяції свиней та ефективність їх використання в системі гібридизації / В. А. Лісний, Н. С. Савосік // Аграрний вісник Причорномор'я. – 2005. – № 31. – С. 33 – 35.
8. Пелих В. Г. Селекційні методи підвищення продуктивності свиней. / В. Г. Пелих. – Херсон: Айлант, 2002. – 264с.
9. Породи свиней в Україні / [Рыбалко В. П., Мельник Ю. Ф., Нагаєвич В. В., Герасимов В. І.]. – Харків: Еспада – 2001. – 84 с.
10. Преобразование генофонда пород / [Зубец М. В., Карасик Ю. М., Буркат В. П., та ін.]; под ред. М. В.Зубца. – К.: Урожай, 1990. – 352 с.
11. Рыбалко В. П. Состояние, перспективы и научное обеспечение отрасли свиноводства. / В. П. Рыбалко, А. А. Гетья // Таврійський науковий вісник – 2008. – Вип. 52/2. – С. 3 – 9.
12. Создание мясных генотипов свиней на Украине / В. Рыбалко, С. Акимов, И Баньковская [и др.] // Свиноводство. – 2001. – № 2. – С. 15 – 17.

13. Соколов В. Перспективы использования генетического потенциала свиней отечественного и импортного происхождения / В. Соколов // Свиноводство. – 2007. – № 3. – С. 5 – 7.
14. Стан, проблеми і перспективи розвитку свинарства в Херсонській області / В. А. Лісний, О. І. Лохоня, Н. Л. Пелих [та ін.] // Таврійський науковий вісник – 2008. – Вип. 52/2. – С. 343 – 349.
15. Топіха В. С. Регіональне використання вітчизняного та зарубіжного генофонду свиней в сучасних племінних господарствах України / В. С. Топіха, А. А. Волков // Таврійський науковий вісник – 2008. – Вип. 52/2. – С. 78 – 81.
16. Топіха В. С. Причини нерационального використання генофонда свиней в умовах України/ Аграрний тиждень, офіційний сайт. [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://a7d.com.ua/tvarinnictvo/4623-prichiny-neracionalnogo-ispolzovaniya-genofonda-sviney-v-usloviyah-ukrainy.html>
17. Інструкції з бонітування свиней// Свинарство в Україні. - режим доступу: http://svynarstvo.in.ua/files/Instruktsiya_z_bonituvannya_svyney.doc
18. Державний комітет статистики України. Офіційний сайт. [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
19. Державна цільова економічна програма підтримки розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів на період до 2015 року. Затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 3 червня 2009 р. № 557. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=557-2009-%EF>
20. Міністерство аграрної політики України Офіційний сайт. [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://www.minagro.gov.ua/>

УДК 626. 2. 082. 11

АНАЛІЗ РІВНЯ МОЛОЧНОЇ ПРОДУКТИВНОСТІ КОРІВ У ПРОЦЕСІ ГЕНЕЗИСУ СТАДА ЧЕРВОНОЇ СТЕПОВОЇ ПОРОДИ

Писаренко А.В. – аспірант, Інститут тваринництва степових районів ім. М. Ф. Іванова “Асканія-Нова” – Національний науковий селекційно-генетичний центр з вівчарства

Постановка проблеми. Порода, як історичне формування, проходить стадії виникнення, еволюції та перетворення. Вивчення генезису породи та її еволюції складає теоретичний фундамент для вірної наукової орієнтації у питаннях удосконалення її на певному етапі розвитку [2].

Селекція сучасного високопродуктивного молочного та м'ясного скотарства заснована на ефективному використанні кращої адитивної спадковості з генофонду породи як при чистопородному розведенні, так і при різних видах схрещування наявних порід, а також явища гетерозису при різних методах розведення тварин [1].

Інтенсивне впровадження міжпородного схрещування в південних областях України, де розводять худобу червоної степової породи, привело до перет-